

FENNTARTHATÓSÁG ÉS FUTBALL: A VILÁG ELSŐ KARBONSEMLEGES KLUBJA, A FOREST GREEN ROVERS ESETE

PAPP-VÁRY ÁRPÁD FERENC – FARKAS MÁTÉ

Sustainability and football: the case of Forest Green Rovers,
the world's first carbon neutral club

Football is the world's most popular sport – and also one of the most polluting one. Teams playing in the higher divisions usually operate huge stadiums, which require heating, lighting and other energy-intensive equipment. They use a lot of water to irrigate the grass, special lighting at night to help it grow, and heating to keep it from freezing. Large projectors, scoreboards and advertising boards also consume a lot of energy. Fans often eat and drink during matches, which can result in a lot of plastic waste. In addition, toilets consume large amounts of water. Moreover, the transport of players and professional staff, as well as the transport of supporters, creates an environmental impact. Thus a match day can also have a huge environmental impact. But there is one club that has decided to show that sustainability aspects can be applied to football. Forest Green Rovers, playing in the English third division, has become the world's first carbon-neutral football club, also serving as a model for other clubs to follow.

1. BEVEZETÉS

A futball a világ legnépszerűbb sportja – és egyben az egyik leginkább környezetszennyező is (Wilby et al. 2022). A magasabb osztályban játszó csapatok általában hatalmas stadionokat üzemeltetnek, ahol fűtésre, világításra és más energiaigényes berendezésekre van szükség. A fű öntözéséhez rengeteg vizet használnak, növekedésének érdekében speciális éjszakai megvilágítást alkalmaznak, ezen felül fűtik is a gyepet, hogy ne fagyjon meg. A nagy kivetítők, eredményjelzők és reklámtáblák is sok energiát fogyasztanak (UNFCCC 2019). A meccsek alatt a szurkolók gyakran esznek-isznak, ami rengeteg műanyagszeméttel eredményezhet. A mosdókban pedig nagy mennyiségű víz fogy. Emellett a játékosok és a szakmai stáb utaztatása, valamint a szurkolók közlekedése is környezeti terhelést jelent. Egy-egy meccsnap tehát hatalmas környezeti terhelést okozhat (Mizsur 2019).

De hogyan lehet csökkenteni ezt terhelést? A Sports Positive Summit 2021 januárjában közzétett jelentése szerint a kluboknak nyolc területen van lehetőségük közvetlen hatással lenni a környezetre és tudnak fenntarthatóbban működni:

- megújuló energiaforrások használata
- energiahatékonyság
- vízfelhasználás hatékonysága
- környezetbarát közlekedési módok
- hulladékkezelés
- egyszerűhasználatos műanyagok helyettesítése
- növényi alapú vagy alacsony szén-dioxid-kibocsátással előállított élelmiszerek elérhetősége
- kommunikáció és elkötelezettség a zöld célok iránt.

Bár a Sports Positive Summit a Premier League, azaz az angol első osztály csapatait elemezte, a FIFA szerint a legzöldebb klub a jelenleg az angol harmadosztályban játszó, Forest Green Rovers, amely elsőként érdemelte ki az ENSZ-től a karbonsemleges futballklub címet. Mára a Premier League nagyjai is tanulmányozzák a Forest Green Rovers-t, és más országok futball- és sportklubjai is rendszeresen érdeklődnek a klub iránt (Lewanczik 2019). Tanulmányunkban az ő esetüket mutatjuk be jó gyakorlatként, mely magyar futballklubok, sportklubok számára is minta lehet.

2. MENEKÜLÉS A NAPELEMBE

Anglia kétségtelenül a futball őshazája. Az országban jött létre először a sportág modern formája, amely óriási népszerűségnek örvend világszerte. A Premier League, azaz az angol első osztály a világ legtöbb bevételt termelő bajnoksága, ahol a csapatok rendszeresen játszanak teltházás stadionok előtt. De még az angol negyed- vagy ötödosztályban sem ritka a többezres nézőszám, ami meghaladja a magyar első osztályú bajnokik nézettségét. Ennek ellenére, a gazdasági stabilitás nem mindig biztosított az angol klubok esetében sem. Egyre több klub szembesül csődeljárással, és a megszűnés szélére kerülhetnek olyan egyesületek is, amelyek már több mint száz éve léteznek és óriási tradíciókkal rendelkeznek (Farkas 2020).

A nagy történelmi múltra visszatekintő Forest Green Roversnek is szembe kellett néznie ezzel a problémával. A klubot 1889-ben alapították, tíz évvel azelőtt, hogy itthon a Ferencvárosi Torna Club megalakult 1899-ben. Bár a klub patinás, eredményességéről nem mondható el ugyanez: a Forest Green Rovers mindig alacsony osztályokban szerepelt, és bár Gloucestershire megyében van egy "El Glosico" nevű helyi rangadó, hasonlóan a Real Madrid és a Barcelona "El Clásico" mérkőzéséhez, nem túl sok embert érdekelnek a Cheltenham Town elleni mérkőzéseik.

Az ötödik osztályban játszó Forest Green Rovers évek óta a túlélésért küzdött, és az éves költségvetésüket a liga, az önkormányzat és helyi vállalkozók adományából gyűjtötték össze, ám egyszer csak már ez sem volt elég. 2010-ben ezért Dale Vince-t, a megújuló energiával foglalkozó Ecotricity cég alapító-tulajdonosát keresték meg, aki az egyik legsikeresebb vállalkozó a térségben. Vince egyetlen

szélmalommal alapította meg a céget 1990-ben Gloucestershire-ben, és mára több mint 200 000 otthon energiaellátását biztosítják. A klub egy kisebb összeget kért, cserében pedig Vince bármilyen megjelenési felületet megkaphatott a mérkőzéseken. Vince azonban még így sem látta üzleti értékét az együttműködésnek, de mivel lokálpatriótaként fontos volt számára a Forest Green Rovers, így "mindent vagy semmit" ajánlatot tett: megveszi az egész klubot, de akkor minden tekintetben átalakítja azt az ő elképzelései szerint (Farkas 2020, Rios 2019, Pointing 2022).

Dale Vince szemléletében a környezettudatosság és az üzleti célkitűzések egyaránt fontos szerepet játszottak: a világ első karbonsemleges fociklubjának megteremtésével nemcsak az Ecotricity nevű, megújuló energiával foglalkozó cégének hírnevét szerette volna építeni, hanem általában a környezettudatosság fontosságát is megmutatni.

Amikor azonban megkezdte a Forest Green Rovers átalakítását, a szurkolók nehezen viselték az újításokat. Például nem voltak elégedettek azzal, hogy a klub mezt cserélt, és a hagyományos színek helyett neonzöld (lime zöld) színűre váltottak. További megbotránkozást okozott, hogy a klubcímerben a brit zászló színeit fekete-zöld-fehérré cserélték. Sokan úgy gondolták, hogy ezzel Vince csak az Ecotricity színeit erőlteti a klubra, amelyet ő alapított. Azonban az új klubtulajdonos rámutatott arra, hogy a klub neve is tartalmazza a zöld szót, és az átalakítás valódi célokra irányul, amelyek a környezetvédelemre és az ökológiai fenntarthatóságra fókuszálnak (Jackson 2019).

Később aztán a szurkolók is megbékéltek, különösen, amikor 2017-ben először sikerült feljutniuk a negyedosztályba, majd a 2021/2022-es szezonban további történelmi sikert értek el a harmadosztályba történő kvalifikációval.

3. ZÖLD NÉV, ZÖLD SZELLEM

Nézzük tehát, hogy mit is tett pontosan a Forest Green Rovers a környezetvédelemért! Nos, először is, a New Lawn stadionban telepített organikus gyepszőnyeg nemcsak elvezeti az esővizet, hanem összegyűjti és hasznosítja is azt a locsoláshoz. Az energiatartás terén is teljesen megújuló forrásokat használnak: a stadion elektromos áramát nagyrészt a tetején elhelyezett napelemek biztosítják. A fűnyíró emberi beavatkozás nélkül működik, GPS koordináták alapján járja be a pályát, és levágás után a fűvet komposztálják. A klub arra is ösztönzi a szurkolókat, hogy vegyenek részt a környezetvédelemre irányuló kezdeményezéseikben, például az általuk szervezett épületfestési projekteken, amelyek során környezetbarát festékeket használnak. Az ilyen projektek nemcsak pénzt takarítanak meg a klub számára, hanem hozzájárulnak a zöldebbé váláshoz is (Gyüsi 2013, Forbes 2018).

A játékosok meze 50%-ban bambusz hulladékból, 50%-ban újrahasznosított műanyagból készül. Apróság, de fontos részlet, hogy a mezeket foszformentes mosóporral mossák, a lehető legalacsonyabb hőmérsékleten. A csapat 100 százalékban elektromos járművekkel utazik, ezzel is csökkentve a szén-dioxid-kibocsátást.

A szurkolókat is igyekeznek hasonlóra rávenni: az elektromos autóval érkezők a stadionnál elhelyezett töltőállomásokon tölthetik fel gépjárműüket, illetve népszerűsítik az autómegosztást is. A Forest Green Rovers a New Lawn stadionba érkező és az idegenbeli mérkőzésekre látogató szurkolók szén-dioxid-kibocsátását úgy kompenzálja, hogy minden jegybe beszámít egy kompenzációs összeget. „Ez lehetőséget teremt arra, hogy a közlekedéssel összefüggő kibocsátást addig is kezelni tudjuk, amíg a kibocsátás kérdését más, jobb módon kezelhetjük majd” – nyilatkozták a The Sustainability Reportnak. „Még nem tudtunk elektromos buszt megszervezni a drukkereknek az idegenbeli utazáshoz, és azt sem igazán tudjuk befolyásolni, hogy a szurkolók hogyan jönnek ide. De szeretnénk kommunikálni a kérdés fontosságát. Ezért azt mondtuk, hogy addig is 'építsünk be minden jegybe egyfajta szén-dioxid-kompenzációt', mert így minden szurkoló, aki idejön, szén-dioxid-mentesen teszi ezt.” A feltételezett CO₂-kibocsátást a klub a szurkolók által megtett távolság és az általuk használt közlekedési eszközök elemzésével fogja kiszámítani (Ketley 2019).

A klub legutóbbi meglehetősen bejelentése 2022-ben történt, amikor a klub szóvivője kijelentette: „Az ürexpedíciók inspirálta zárt hurkú technológia tiszta vízzé és műtrágyává alakítaná át a rajongók vizeletét, ami a pálya karbantartásához használható fel. A modulok segítségével megvan a lehetőség arra is, hogy a wc-k és kézmosók szennyvíz kezeléséből komposztot és öblítővizet állítsunk elő” (Markham 2023).

Bár a jelenleg használatban lévő stadion is igen környezetbarát, de a klub már elkészítette az új stadion terveit, amely a legmodernebb fenntartható technológiákkal lesz felszerelve. Ráadásul ebben a klub nevéből már nem csak a zöld, hanem az erdő szó is megjelenik az új stadion lesz az első olyan sportlétesítmény, amelyet kizárólag fából építenek. A parkoló pedig a valódi értelemben vett „park” lesz, amelybe 500 fát telepítenek, valamint egy 1500 méter hosszú sövényt alakítanak ki a vendégek fogadására. Minderre is utal a létesítmény neve is: Eco Park.

A stadion építéséhez kizárólag laminált fát használnak, amely tartós, biztonságos és a szerkezetben lévő szén mennyiségét minimálisra csökkenti. A stadion tetejét átlátszó membrán borítja, amely elősegíti a gyeperő növekedését, és csökkenti az éles árnyékokat a játékosok és szurkolók körül. Ezen felül optikailag is kisebbnek tűnik az épület a távoból, ami a membrán áttetszőségének köszönhető (The Design Museum 2022).

A különleges létesítmény tervezője pedig nem más, mint a sztárárpítés Zaha Hadid, aki mögött olyan nagyszabású projektek állnak, mint a hongkongi innovációs torony, a guangzhou-i operaház, vagy a 2012-es londoni olimpiára elkészült vízisport-központ. Ennek ellenére az Eco Park zöld, környezetbarát koncepcióját 2019 közepén a helyi hatóság elsőre elutasította, de akkora felháborodást váltott ki döntésük, hogy a rendeletet később megváltoztatták, így még ugyanazon év végétől elkezdődhetek az építési munkálatok (Lewanczik 2019, Rios 2019).

A terveket még a londoni Design Museumban is bemutatták 2022-ben, a „Football: Design the Beautiful Game” című kiállítás részeként. Utóbbi több mint 500

tárgyon, filmen és interjún keresztül nyújt ritka betekintést futball világába, ebben az illusztris gyűjteményben kapott szerepet az Eco Park (The Design Museum 2022).

A stadion tervezésekor a klub jövőbeli növekedésével is kalkuláltak, így a kezdetben 5.000 férőhelyes lelátó, nagyobb építkezési munkák költsége nélkül kibővíthető akár 10.000 nézőre is (The Design Museum 2022).

A fenti erőfeszítéseket már az Egyesült Nemzetek Szervezete is elismeri: 2018-ban a Forest Green Rovers lett a világ első karbonsemleges futballklubja. Ahogy Dale Vince tulajdonos ennek kapcsán fogalmazott: „egy kicsi klub vagyunk nagy ambíciókkal, és fantasztikus dolog, hogy közösen dolgozhatunk rajta az ENSZ-szel, hogy a világban mindenhová elvigyük a fenntarthatóság üzenetét”. Miguel Naranjo, az UNFCCC (United Nations Framework Convention on Climate Change) programmenedzsere pedig kiemelte: „A legszebb a Forest Green Rovers történetében az, hogy egy kicsi szervezetről van szó, korlátozott büdzsével, mégis rengeteget tesz azért, hogy csökkentse környezeti lábnyomát. Ha pedig a Forest Green Rovers meg tudja mindezt tenni, akkor mindenki más is képes rá” (Mitchell 2018, Morris 2018).

4. VEGÁN ÉTREND SPORTOLÓKNAK ÉS SZURKOLÓKNAK

Az egyik különleges eleme a zöld klubmodellnek a környezetkímélő vegán étrend. A klub tájékoztatása szerint, hogy az egyik fő motivációjuk a vegán életmód felé való elmozdulásukban az volt, hogy a tömeges állattenyésztésnek káros hatásai vannak az állatjólét és a környezetvédelem szempontjából.

Ennek kapcsán tudni kell, hogy a klub tulajdonosa, Dale Vince, nemcsak a zöldenergia területén, hanem a fenntartható mezőgazdaságban is szakértőnek számít. A Forest Green Rovers számára a zöldségeket és más élelmiszereket az „The Little Green Devils” nevű farmjáról szállítják, amelyet a tulajdonos alapított. Egyben célja ezzel az is, hogy ösztönözze a többi sportklubot és rajongót a fenntarthatósági alapelvek és az állatvédelem iránti elkötelezettség átvételére (Devil’s Kitchen 2023).

Az úttörő, innovatív törekvéseik nemzetközi szinten is elismerést kaptak. 2017-ben a Vegan Society elsőként adta át a klubnak a vegán minősítést bizonyító védjegyet. A klub már 2011 óta nem szolgál fel vörös húsokat, 2015-től pedig kizárólag vegán ételek találhatók az éttermeik menüjén. Mindez nemcsak azt jelenti, hogy meccsnapokon a Forest Green Rovers büféiben kizárólag növényi alapanyagokból készült ételeket lehet vásárolni, hanem azt is, hogy a klub dolgozói, sőt a játékosok is vegán ételt kapnak nap mint nap. Senki, de senki nem hozhat be vagy ehet húst a klub területén (Forbes 2018).

Persze az elején ez sem tetszett a sokaknak. Ahogy azonban Dale Vince fogalmaz: „A világ első vegán futballklubjává válni a legnehezebb dolog volt, amit csináltunk. És még ez se volt olyan nehéz.” „Azt mondtuk a szurkolóknak: foci-meccs hetente, kéthetente van és mindössze pár óra az egész program. Akkor már miért ne ennének valami mást, miért ne próbálnának ki valami újat, valami

egészségeset és finomat, ahhoz képest, mint amit a hét összes többi napján fogyasztanak? A végén az is kiderült, hogy ízlenek nekik a vegán ételek: míg a nézők száma négyszeresére nőtt, addig az ételadások száma ötszörösére” (Rios 2019). Az ételek kiválóan sikerültek, és mindenki nagyon élvezte őket. A játékosok közül néhányan, akik korábban nem tartották magukat vegánnak, például Dan Sweeney, azt mondják, hogy a vegán étrendnek köszönhetően jobban teljesítenek és több energiájuk van (CBS 2021).

Talán a vegán étrendnek is köszönhető, hogy a korábban ötödosztályú Forest Green Rovers 2017-ben története során először feljutott a negyedosztályba. Ezt követően pedig újabb történelmi sikert könyveltek el, ugyanis a 2021/2022-es szezonban elért eredményük alapján kvalifikálni tudták magukat a harmadosztályba. Ennek pedig a szurkolók is nagyon örültek. Hiszen valljuk be, egy futballszurkolónak a tabellán elfoglalt hely fontosabb, mint a fenntarthatóság. Az éghajlatváltozást és az ökológiai lábnyom csökkentését a fontossági sorrendben megelőzi a szomszéd város ellen elért hétvégi eredmény. A Forest Green Rovers példája azt mutatja, hogy a fenntarthatóság és a sportteljesítmény nem kizárják, hanem támogatják egymást.

A környezetvédelem ráadásul olyan téma, amelybe nehéz belekötni. Nemigen lehet kritizálni azt, hogy a klub alapító tagja az ENSZ által életre hívott Sport a Klímaváltozás Megakadályozásért Akciócsoport-nak (Sports for Climate Action Initiative), vagy hogy az Európai Bizottsággal első futballklubként írta alá az Ökomanedzsment és Audit Tervezetet (Eco-Management and Audit Scheme) (Lewanczik 2019, UNFCCC 2019, Herman 2021).

Ezen felül, a különböző kezdeményezések pozitív hatása a szurkolók számára is érezhető. Az autómegosztás nem csak olcsóbb, hanem könnyebben lehet eljutni a mérkőzésekre, könnyebb leparkolni, és a szurkolói közösség is bővülhet általa. Az új, vegán ételek megismertetése pedig lehetővé tette, hogy a szurkolók megismerhessék a tradicionális brit étkezés alternatíváit, amelyek egészségesebbek és fenntarthatóbbak. A megújuló energiákról való tanulás és a stadionban található napelemek megjelenése inspirálta a szurkolókat a saját otthonukban történő napelem telepítésére, míg mások az elektromos autók felé fordultak. Az egész szurkolói közösség pedig tudatosabb és edukáltabb fogyasztóvá vált, amely hatással van más fogyasztási szokásaikra és a fenntarthatóbb életmódra törekvésre (UNFCCC 2019).

5. MINTAÉRTÉKŰ MŰKÖDÉS

A Forest Green Rovers nemcsak a klímaváltozás elleni küzdelmével és fenntarthatósági kezdeményezésével tűnik ki a futballvilágban, hanem a társadalmi felelősségvállalás területén is. Az egyik ilyen kezdeményezés a „Green Hearts” program, amelynek célja a helyi közösség összefogása és a mentális egészség elősegítése. A programban résztvevők közösségi aktivitásokat végeznek, mint például a közös kertészkedés, vagy a helyi parkok és erdők tisztítása. Emellett a klub

szakemberei és játékosai is aktívan részt vesznek a programban, hogy a helyi lakosokkal közösen támogassák az egészséges életmódot és a mentális jólétet (FGR 2023). A csapat „Ambassador Scheme”, azaz nagyköveti rendszere helyi szinten is biztosítja a fenntarthatóság népszerűsítését – az edukációs program csatornáit képez a Forest Green Rovers klub és a helyi oktatási intézmények között, így a zöld eszme a legfiatalabb nemzedékekhez is hatékonyan juthat el. A diákokból lett nagykövetek betekintést nyerhetnek abba, hogy miként „zöldült be” a klub, és miként képviselik, támogatják annak értékeit a játékosok maguk is. A program emellett a harmadik osztályosoknak minden évben 400 mezt oszt ki – a kezdeményezés azért is leleményes és hasznos, mert jobbra ebben az életkorban döntenek el a gyerekek, hogy melyik csapatnak szurkolnak majd. Így a Forest Green Rovers és zöld törekvései még nagyobb figyelmet kapnak (UNFCCC 2019).

A Forest Green Rovers csapat Fit2Last nevű programot hirdetett, mely ingyenes edukációs lehetőséget kínál a helyi közösségnek és oktatási intézményeknek. A program egyedi tanórákat, iskolai kirándulásokat és a játékosok iskolai látogatásait foglalja magában, melyek célja a fenntarthatóság, az egészséges életmódra nevelés és a sport közös előnyeinek megismerése. A klub és alapítványa közösségi programokat szerveznek az éghajlatváltozás elleni küzdelem szemléletformálása érdekében (Lewanczik 2019, Garcia 2021).

A fiatalok bevezetése a zöld gondolkodásmód világába így több területen is megvalósul, ami különösen fontos, mivel ebben az életkorban nagyobb az esély arra, hogy nyitottak az új, haladó ötletek és értékek befogadására. Ennek köszönhetően a környezetvédelem iránt is fogékonyabbak, mint szüleik generációja.

Ezen kezdeményezések mellett a Forest Green Rovers még számos más társadalmi felelősségvállalási programot is elindított, mint például a helyi közösség támogatását célzó adománygyűjtések, vagy az oktatás és a sport összekapcsolására irányuló kezdeményezések. Összességében a Forest Green Rovers a klímaváltozás elleni küzdelem mellett egyre inkább elköteleződik a társadalmi felelősségvállalás terén is, és egyre több programot indít, amelyek célja a helyi közösség támogatása és az egészséges életmód népszerűsítése (FGR 2023).

A felsorolt tevékenységeknek az angliai és a nemzetközi szinten is meglett az eredménye. Ahogy egy cikk felvezetője nemrégiben fogalmazott: „Hacsak nem élt az olvasó az elmúlt öt évben egy barlangban, bizonyára hallott a Forest Green Roversról” (Jackson 2019). Merthogy hiába játszanak csak a harmadosztályban (sőt, nem is olyan régen még a negyed-, illetve ötödosztályban), zöld filozófiájuk és tevékenységük híre mindenhová eljutott. Olyannyira, hogy médiaelemzéseik szerint több milliárd embert értek el sajtómegjelenéseikkel (UNFCCC 2019).

Ráadásul, a Forest Green Rovers, mint harmadosztályú klub, ma már több mint húsz országban rendelkezik saját rajongói klubbal. Az új mezük megjelenésekor pedig az első 24 órában 16 országból érkeztek megrendelések, olyan távoli helyekről is, mint Dél-Korea, Malajzia, Hongkong és Ausztrália.

Ezt a rajongást a sportszakmai siker aligha indokolja, az ügy, amit felvállaltak és immár bő tíz éve képviselnek, már annál inkább. Dale Vince klubtulajdonos

egyenesen azt mondja: „Azt hiszem, megteremtettünk egy új szurkolói prototípust. Olyanokat, akiket érdekel a fenntarthatóság. Sőt, egy részüket még a futballnál is jobban érdekli” (Ketley 2019).

Az is jelentős eredmény, hogy az elsőosztályú futballklubok és más sportágak élklubjai rendszeresen tanulmányozzák a Forest Green Rovers által alkalmazott jó gyakorlatokat, például a vegán hamburger kínálatot, az elektromos autótöltős parkolókat vagy a napelemek telepítését - az utóbbit az Arsenal például a látogatásuk után meg is valósította. A klubnál már járt az UEFA, a Bundesliga, a World Rugby, a Roland Garros, az EFL, a Sky Sport, és még a Wembley Stadion delegációja is (Lewanczik 2019).

Az elmúlt években számos szponzor is csatlakozott Dale Vince és a Forest Green Rovers ügyéhez, hiszen a klub releváns értékajánlatot kínál minden olyan szervezet és cég számára, amely szeretné hangsúlyozni klímavédő és zöld jellegét. Az első és legfontosabb szponzori együttműködés természetesen a tulajdonos vállalatával, az Ecotricity céggel alakult ki, amely zöld energiát szállít és modern szélenergiaerőműveket működtet. Az Ecotricity által képviselt zöld értékek alapján történt a Forest Green Rovers paradigmaváltása, és ez a kapcsolat mára a tulajdonos számára is rendkívül gyümölcsöző lett. Az extra médiafigyelem és a kapcsolatrendszer előnyei marketingértékben is sokat hozzátesznek az Ecotricity-hez.

Az első szponzorok között csatlakozott a Forest Green Rovers ügyéhez a Grundon is: ők hasznosítják újra a klub által termelt szemét száz százalékát. A világ első vegán futballklubja vízió elérésében pedig a Quorn nevű, vegetáriánus és vegán ételeket forgalmazó cég segítette őket. Ezek a partnerkapcsolatok a tulajdonosváltás elejétől kezdve tartanak, vagyis Forest Green Roversszel való együttműködés azóta mindegyik vállalat részére bevált és gyümölcsöző üzlet lett. Ami pedig a futballberkekben oly gyakran használt koponya-szimbólumot illeti, a Forest Green Rovers mezein is feltüntették a maguk változatát, köszönhetően annak az együttműködésnek, amelyet a Sea Shepherd nemzetközi nonprofit természetvédelmi szervezettel alakítottak ki (Lewanczik 2019).

Azonban a legnagyobb dobás 2020-ban történt, amikor az Arsenal akkori játékosa, Hector Bellerín, komoly összeget fektetett be a klubba és a második legnagyobb részvénytulajdonossá vált. Bellerín évek óta elkötelezett a zöld értékek mellett, ő maga is vegán, emellett azt is vállalta, hogy a szezon minden egyes csapatgyőzelme után 3.000 fa elültetését finanszírozza egy egyesületen keresztül. A játékos azóta a közösségi oldalát is bevonta a Forest Green Rovers és az általuk képviselt ügy érdekében, milliókhoz eljuttatva ezzel a fenntarthatóság és klímasegesség üzenetét. Bellerín befektetése egyben ahhoz is hozzájárult, hogy az egyesület még stabilabb pénzügyi alapokon nyugodjon (Farkas 2020).

6. ÖSSZEFOGLALÁS

A tanulmány végén érdemes egy táblázatban is összefoglalni, milyen sok területen történt zöld megújulás a klub esetében.

Kategória	A Forest Green Rovers zöld innovációi
Megújuló energiaforrások használata	100%-ban megújuló energiával működtetett stadion
Energiahatékonyság	Napelemek használata Automatizált fűnyírás, elektromos berendezésekkel megoldva
Vízfelhasználás hatékonysága	Organikus gyepszőnyeg
Környezetbarát közlekedési módok	Elektromos töltőállomás A csapat 100%-ban elektromos járművekkel közlekedik Kerékpáros közlekedés népszerűsítése Az autómegosztás és a tömegközlekedés promótálása a hazai és idegenbeli szurkolói túrákhoz
Hulladékkezelés	Bambusz hulladékból és újrahasznosított műanyagból készült mezek Az elhasznált gyepszőnyeg komposztálása, újrahasznosítása
Egyszerhasználatos műanyagok helyettesítése	Száz százalékban újrahasznosított szemét (körforgásos ökoszisztéma kialakítása)
Növényi alapú vagy alacsony szén-dioxid-kibocsátással előállított élelmiszerek elérhetősége	Kizárólag vegán ételek biztosítása a szurkolóknak és a játékosoknak
Kommunikáció, zöld célok iránti elkötelezettség	A klub hivatalos színeinek teljes „bezöldítése” A szurkolók ökológiai lábnyomát csökkentő akciók promótálása és a jól szereplő drukkerek jutalmazása A zöld értékekkel rendelkező szponzorok, üzleti partnerek bevonása, és velük közös akciók, promóciók szervezése

1. táblázat. A Forest Green Rovers futballklub zöld megújulása.

Forrás: saját szerkesztés a tanulmányban bemutatottak alapján.

Miként látható, már eddig is sokat tettek, és sok mindent elértek, de hogyan tovább a Forest Green Rovers számára? A klub most arra törekszik, hogy az általa képviselt értékeket világszinten kiterjessze. Az üzleti siker egyik alapszabálya, a marketing egyik vastörvénye szerint az elsők között lenni valamiben kritikus fontosságú. Azzal, hogy a Forest Green Rovers a világ első karbonsemleges futballklubja lett, mindenki hozzáköti ezt a jelzőt, így más klubok már nem foglалhatják el a vezető szerepet. Azonban más klubok is követhetik az ő példájukat, és ha a fenntarthatóság elve tovább terjed, az az egész bolygó javára válhat.

Dale Vince tulajdonos szerint nagyszerű, hogy az elsők között voltak, de úgy gondolja, hogy csak idő kérdése, míg a nagyobb futballklubok, mint a Real Madrid, a Manchester United vagy az amerikai futballban jeleskedő San Francisco 49ers követik majd példájukat. De más klubok is elkezdhetik a fenntarthatósággal való foglalkozást. Ennek kapcsán nekik is fontos tanács, hogy „nem azon kell aggodni, amire nincsen ráhatásunk, hanem arra kell fókuszálnunk, amit egy klub meg tud tenni a környezet védelme érdekében.” – mondja Dale Vince (Mitchell 2018).

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A szerzők köszönettel tartoznak Ács Fanninak és Hadacs Máténak, a Budapesti Gazdasági Egyetem (BGE) marketing mesterszakos hallgatóinak, akik segítettek a cikk bővítésében, újabb irodalmak felkutatásában.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- CBS News (2021). *Meet the world's first vegan, carbon-neutral professional sports team*.
<https://www.cbsnews.com/news/forest-green-rovers-vegan-carbon-neutral-professional-sports-team/>
[Letöltve: 2021.04.20.]
- Devil's Kitchen (2023).
<https://www.thedevilskitchen.co.uk/#little-green-devils>
[Letöltve: 2023.03.25.]
- Farkas M. (2020). *Márkát építeni nemcsak a legnagyobbaknak lehet! Mit tanulhatunk a legzöldebb futballcsapat, az angol negyedosztályú Forest Green Rovers példájából?*
<https://sportmarketingtagozat.hu/hirek/markat-epiteni-nemcsak-a-legnagyobbaknak-lehet/>
[Letöltve: 2020.12.15.]
- FGR – Forest Green Rovers (2023).
<https://www.fgr.co.uk/fgr-in-schools>
[Letöltve: 2023.03.25.]
- Forbes (2018). *Forest Green Rovers named world's first UN certified carbon-neutral football club*.
<https://www.theguardian.com/football/2018/jul/30/forest-green-rovers-named-worlds-first-un-certified-carbon-neutral-football-club>
[Letöltve: 2018.03.30.]

- Gyüsi D. (2013). *Angol klubcsapatok környezettudatos gazdálkodása – Forest Green Rovers.*
<https://sportsmarketing.hu/2013/10/21/angol-klubcsapatok-kornyeztudatos-gazdalkodasa-forest-green-rovers/>
 [Letöltve: 2023.04.04.]
- Herman, M. (2021). *Introducing the ‘world’s greenest football club’ - and their new kit made from coffee beans.*
<https://www.weforum.org/agenda/2021/03/forest-green-rovers-coffee-kit-soccer-recycled-sustainability/>
 [Letöltve: 2021.03.03.]
- Jackson, A. (2019). *Forest Green Rovers, or what is the price of success?*
<https://backpagefootball.com/forest-green-rovers-or-what-is-the-price-of-success/123338/>,
 [Letöltve: 2023.04.02.]
- Kairos Tech (2022). *Forest Green Rovers: Case study.*
<https://kairostech.io/forest-green-rovers-case-study/>
 [Letöltve: 2023.04.26.]
- Ketley, C. (2019). *Forest Green Rovers to compensate carbon emissions related to fan travel.*
<https://www.sustainabilityreport.com/2019/07/31/forest-green-rovers-to-compensate-carbon-emissions-related-to-fan-travel/>
 [Letöltve: 2023.04.27.]
- Lewanczik, N. (2019). *Forest Green Rovers Are the Best Club in the World – Just Not on the Pitch.*
<https://spielmacher.io/forest-green-rovers-are-the-best-club-in-the-world-just-not-on-the-pitch/>
 [Letöltve: 2023.04.20.]
- Markham, H. (2023). *Vegan pies, shirts made from coffee grounds, and fan urine-based fertiliser: how Forest Green Rovers became the world’s first carbon neutral club.*
<https://www.pressenza.com/2023/01/vegan-pies-shirts-made-from-coffee-grounds-and-fan-urine-based-fertiliser-how-forest-green-rovers-became-the-worlds-first-carbon-neutral-club/>
 [Letöltve: 2023.01.24.]
- Mitchell, S. (2018). *Forest Green recognised by United Nations after going carbon neutral.*
<https://ethicalmarketingnews.com/forest-green-recognised-by-united-nations-after-going-carbon-neutral>
 [Letöltve: 2023.04.04.]
- Mizsur A. (2019). *Mit tehet egy futballklub, hogy ne tegye tönkre a bolygót?*
https://index.hu/sport/futball/2019/12/18/premier_league_klimavaltozas_fenntarthatosag_arsenal_manchester_united_watford/
 [Letöltve: 2023.04.02.]

- Morris, S. (2018). *Forest Green Rovers Named the World's First UN Certified Carbon Neutral Football Club*. *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/football/2018/jul/30/forest-green-rovers-named-worlds-first-un-certified-carbon-neutral-football-club>
 [Letöltve: 2023.03.30.]
- Pointing, C. (2022). *Vegan Soccer Club 'Forest Green Rovers' Promoted To League One*.
<https://plantbasednews.org/culture/sport/soccer-club-forest-green-rovers-league-one/>
 [Letöltve: 2023.04.25.]
- Rios, B. (2019). *Forest Green Rovers, the world's greenest football club*.
<https://www.euractiv.com/section/health-consumers/news/forest-green-rovers-the-world-greenest-football-club/>
 [Letöltve: 2023.03.30.]
- Soutar, R. (2010). *Inside the world's first carbon neutral football club*.
<https://dialogochino.net/en/climate-energy/34778-inside-forest-green-worlds-first-carbon-neutral-vegan-football-club/>
 [Letöltve: 2023.04.10.]
- Sport Positive Summit (2021). *Sport Positive Summit releases 2020 EPL sustainability table*.
<https://www.sportpositivesummit.com/news-article/sport-positive-summit-releases-2020-epl-sustainability-table/>
 [Letöltve: 2023.04.25.]
- The Design Museum (2022). *Forest Green Rovers Eco Park Stadium exhibited at the Design Museum in London*.
<https://www.zaha-hadid.com/2022/04/19/forest-green-rovers-eco-park-stadium-exhibited-at-the-design-museum-in-london/>
 [Letöltve: 2023.04.21.]
- The Week (2021). *Forest Green Rovers: the eco-friendly club hoping to change the world of football*.
<https://theweek.com/speedreads/978810/uk-soccer-club-becomes-worlds-1st-vegan-carbonneutral-pro-sports-team>
 [Letöltve: 2023.04.21.]
- UNFCCC (2019). *Creating the Greenest Football Club in the World - Forest Green Rovers | United Kingdom*.
<https://unfccc.int/climate-action/momentum-for-change/climate-neutral-now/creating-the-greenest-football-club-in-the-world-forest-green-rovers>
 [Letöltve: 2023.03.30.]
- Wilby, R. L. et al. (2022). The impacts of sport emissions on climate: Measurement, mitigation, and making a difference. *Annals of the New York Academy of Sciences*.
<https://doi.org/10.1111/nyas.14925>
 [Letöltve: 2023.04.04.]

A ZÖLD ÜZLETI GONDOLKODÁS ÉS A ZÖLD MARKETING LEHETŐSÉGEI ÉS KIHÍVÁSAI

SZERKESZTŐK:

KOVÁCS LÁSZLÓ - SZÓKE VIKTÓRIA

**A ZÖLD ÜZLETI GONDOLKODÁS
ÉS
A ZÖLD MARKETING
LEHETŐSÉGEI ÉS KIHÍVÁSAI**

SZERKESZTŐK:

KOVÁCS LÁSZLÓ – SZŐKE VIKTÓRIA

Savaria University Press

Szombathely

2023

Lektorálta:

Dr. Szőke Viktória
Dr. Ziegler Zsolt

ISBN 978-615-6489-23-4

ISSN 2631-133X

© A szerzők, 2023
Minden jog fenntartva!

A borítóképet készítette: Dr. Ható Zoltán.

A kötet megjelenését a Nemzeti Tehetség Program támogatta

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

Nemzeti
Tehetség Program

Kiadja: Savaria University Press
Szombathely

Savaria University Press